

УДК 658.5.012.1: 330.88

Н.М. ВОЛОСНІКОВА, канд.екон.наук, доц., НТУ «ХПІ»**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ
ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ
ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ БАГАТОЦІЛЬОВОЇ МОДЕЛІ
ІНТЕГРОВАНОЇ ЛОГІСТИЗАЦІЇ ПРОЦЕСІВ**

У статті розглянуто теоретичні положення управління фінансовими потоками інтегрованої логістизації процесів на підприємствах. Представлено основи моделювання щодо фінансових ресурсів інтегрованих логістичаційних процесів.

Ключові слова: фінансові потоки, фінансові ресурси, інтегрована логістизація процесів.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Оптимізація управління, матеріальними потоками як ключовим аспектом логістичної діяльності; досягається шляхом залучення та розподілу фінансових ресурсів, що реалізуються у фінансових потоках інтегрованої логістизації процесів на підприємствах. В даний час при підготовці, організації та управлінні логістичними процесами важливо дотримуватися ряду вимог до таких параметрів фінансових потоків, як достатність, економічність та надійність. Особливо актуальним є вимога узгодженості матеріальних, фінансових, інформаційних та інших видів ресурсних потоків інтегрованої логістизації процесів на підприємствах. Для забезпечення відповідності перерахованим вимогам необхідний розвиток наукових розробок щодо складання раціональних схем руху фінансових потоків інтегрованої логістизації процесів на підприємствах, механізму оперативних коригувальних впливів на потоки, що володіють гнучкістю та враховують зміна у економічному середовищі.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Широке коло завдань і методів їх вирішення, пов'язаних із дослідженням загальних проблем фінансових ресурсів в умовах ринкової трансформації, знайшло відображення у наукових роботах багатьох вчених, а саме Л. Бернштейна, І. Бланка, В. Бочарова, Є. Бріггема, В. Верви, О. Єфімової, В. Ковальова, М. Литвина, М. Романовського, Г. Салтикової, Д. Сигела, О. Сорокіної, К. Стоянової, Е. Хелфєрта, А. Шеремєта, Д. Шима та інших учених.

Проблеми логістичної діяльності в умовах розвинутої ринкової і трансформаційної економіки широко досліджуються як вітчизняними так і

закордонними науковцями, серед яких можна назвати: В. Амітан, Л. Балабанова, М. Дороніна, Є. Крикавський, Р. Ларіна, В. Ніколайчук, О. Тридід, Н. Чухрай, О. Шубін, Б. Анікін, А. Гаджинський, Л. Мірогін, А. Семененко, В. Сергєєв, Д. Бауерсокс, Дж. Бушер, Д. Клосс, Дж. Хескетт та ін.

Однак, незважаючи на збільшений інтерес до проблем, відчувається серйозний недолік систематичних описів складу, структури та функціонування фінансових потоків в реальних логістичних системах. Практично відсутні наукові розробки з управління фінансовими потоками інтегрованої логістизації процесів на підприємствах.

Необхідністю розробки та застосування теоретичних положень управління фінансовими потоками інтегрованої логістизації процесів на підприємствах пояснюється актуальність обраної теми статті.

Метою статті є дослідження питань управління фінансовими потоками інтегрованої логістизації процесів на підприємствах та моделювання оптимального вектору стратегічних цілей багатоцільової моделі інтегрованої логістизації процесів.

Методологія. Теоретичну і методологічну основу дослідження складають фундаментальні положення сучасної економічної теорії, наукові праці і методичні розробки провідних вчених у галузі логістики.

Основні результати дослідження. Фінансові ресурси інтегрованої логістизації процесів на підприємствах у вузькому розумінні охоплюють сферу управління фінансовими потоками, які є складниками інтегрованих логістичних процесів. У широкому розумінні управління фінансовими ресурсами інтегрованої логістизації процесів на підприємствах може розглядатися як втілення логістичних концепцій в управління фінансовою діяльністю підприємства.

Наявність великої кількості різноманітних підходів до визначення поняття «фінансові ресурси» обумовлює різне тлумачення і системи управління ними.

Згідно з мовним тлумачником, «потік» визначається як «маса, що рухається» [1]. Доллан Є. Дж. традиційні схеми фінансового обігу також базує на понятті «потік», оскільки «фінансовий обіг є постійним та тривалим процесом, а одним з основних параметрів потоку є швидкість його руху». При цьому рух фінансових ресурсів здійснюється в умовах «відносно постійної зміни швидкості потоку та напрямку його руху в окремих підрозділах» [2, с. 13]. Якщо загострити увагу на фізичній складовій фінансового потоку, то група вчених [3, с. 1] відзначає, що «фінансовому потоку властиві характеристики фізичного потоку, тобто ламінарність та турбулентність, а управління потоками здійснюється шляхом комутації та регулювання швидкості, обігу, інертності та регулярності потоку».

Принципове розмежування понять «фінансові потоки» та «фінансові ресурси», представлено в роботі Л. Харріса [4, с. 101-107], крім того підтримується представниками інституціональної теорії [5].

М.В. Романовський [6, с. 181-185] відзначає, що платежі, які здійснюються підприємством у певному періоді є потоками. При цьому виділяє декілька видів потоків, а саме: товарно-грошовий, грошовий та фінансовий потоки. В той саме час при розгляді фінансового потоку зазначає, що такі потоки не віддзеркалюють сутності фінансів, а поняття «фінансові потоки» доцільно застосовувати при характеристиці потоків грошових коштів, які циркулюють між підприємствами тощо.

Бочаров В.В. також розглядає поняття «грошовий потік» та «фінансовий потік». При цьому зауважує, що категорію «грошовий потік» доцільно застосовувати при управлінні процесом бюджетування на підприємствах, а поняття фінансового потоку є «інтегральним, тобто включає до себе різні види потоків, що обслуговують господарську діяльність підприємства» [7, с. 93-133].

Практично всі ресурси, що використовуються виробництвом, проходять стадію грошової форми. Як зазначає К. Маркс «...рух грошей завжди є тим самим однаковим процесом, у якому гроші міняються місцями з новими товарами...» [8, с. 122-123]. Так, наприклад, в якості товару можуть виступати не тільки сировина, машини, обладнання і т.д., а й самі грошові кошти, оскільки гроші є «загальним товаром», що мають форму позикового капіталу та в майбутньому забезпечать кредитуру процентний дохід [8, с. 160-161]. В процесі господарчої діяльності ресурси постійно змінюються та в кінці кінців надходять до виробництва у грошовій формі.

Слід зазначити, що такі підходи до розуміння фінансових потоків, на нашу думку, невірно висвітлюють роль фінансових ресурсів у логістичній системі підприємства. Однак, кожному підходу та методу властиві певні переваги та недоліки, значущість яких залежить від умов застосування та призначення.

Згідно з тлумаченням основних термінів логістики під «поток» розуміється сукупність об'єктів, які є єдиним цілим, існують як процес, розподілений у часі [9, с. 33; 10, с. 31]. Крім того, в логістиці застосовується таке поняття, як «фінансовий логістичний потік» [9, с. 42-47], під яким розуміється спрямований рух фінансових ресурсів, які обертаються як в середині логістичної системи, так і між системою та зовнішніми суб'єктами для забезпечення ефективного руху певного матеріального потоку. Тобто, фінансовий потік розуміється виключно в сукупності з рухом запасів та готової продукції. Однак таке тлумачення фінансового логістичного потоку не є коректним з огляду на багатоплановість функціонування підприємства як активного учасника товарного, фінансового та інших ринків.

При цьому в економічній літературі не існує єдиної думки щодо визначення поняття «фінансові потоки інтегрованої логістики процесів на підприємствах». Саме тому головною задачею для розроблення методичних підходів і практичних рекомендацій з управління фінансовими потоками інтегрованої логістики процесів на підприємствах є дослідження економічного змісту та проведення аналізу.

Застосовуючи вищевикладені науково-методологічні підходи визначимо що, під фінансовим потоком інтегрованої логістики процесів на підприємствах слід розуміти цілеспрямований рух фінансових ресурсів, що являє собою динамічну сукупність у часі та просторі в межах інтегрованої логістики процесів на підприємствах, та в процесі функціонування формуються, розподіляються та використовуються за окремими логістичними центрами.

Традиційно всі фактори впливу поділяються на зовнішні (екзогенні) та внутрішні (ендогенні) [11]. Відповідно, кожна група факторів впливу на фінансові ресурси інтегрованої логістики процесів на підприємствах в свою чергу поділяються на внутрішні та зовнішні чинники. Крім того, фактори, під впливом яких формуються вхідні та вихідні фінансові потоки, визначаються сферою обігу потоку та складом учасників інтегрованої логістики процесів на підприємствах (рис.).

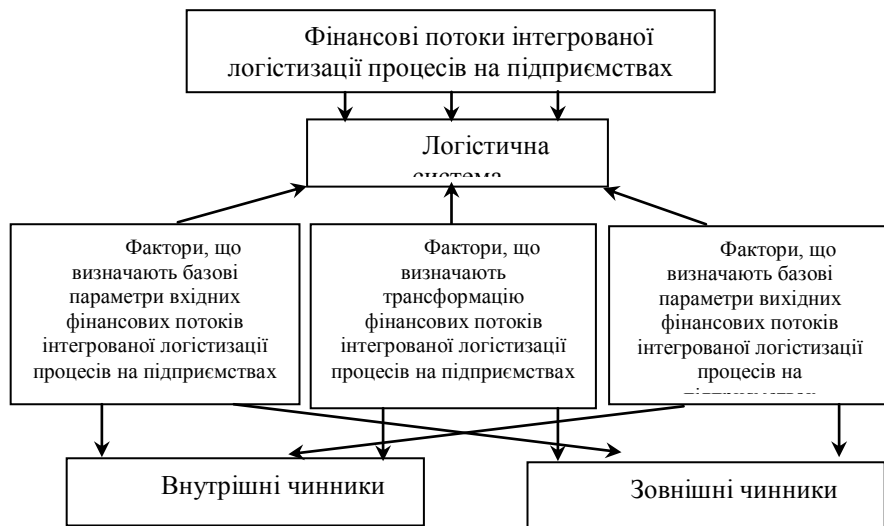

Рисунок – Вплив факторів на фінансові потоки інтегрованої логістики процесів на підприємствах

Фінансові ресурси інтегрованих логістизаційних процесів на підприємствах по відношенню до інституційного середовища можуть перебувати у двох станах: як «одержувачі фінансових потоків» ($LogF_1$) та як «платники фінансових потоків» ($LogF_2$). Кожному стану відповідає множина вхідних (IF^{Log}) та вихідних (OF^{Log}) логістичних фінансових потоків, які формуються під впливом множини внутрішніх (X^{in}) і зовнішніх (Y^{ex}) чинників, що впливають на склад та обсяги вхідних та вихідних фінансових потоків інтегрованої логістизації процесів на підприємствах.

Відповідно, ситуація опису інтегрованої логістизації процесів на підприємствах як одержувачів фінансових потоків ($LogF_1$) приймає вигляд:

$$LogF_1 = f(IF^{Log}(\{X^{in}\}; \{Y^{ex}\}), \mathcal{L}), \quad (1)$$

де $\mathcal{L}$ – випадкова складова, що впливає на фінансові потоки інтегрованої логістизації процесів на підприємствах.

Аналогічним чином формується ситуація опису інтегрованої логістизації процесів на підприємствах як платників фінансових потоків ($LogF_2$):

$$LogF_2 = f(OF^{Log}(\{X^{in}\}; \{Y^{ex}\}), \mathcal{L}), \quad (2)$$

Для переходу інтегрованих логістизаційних процесів на підприємствах зі стану $LogF_1$ до стану $LogF_2$ (тобто $LogF_1 \rightarrow LogF_2$) повинно мати місце рішення (бути розроблене, прийняте та реалізоване) щодо розподілу вхідних логістичних фінансових потоків за відповідними логістичними напрямками. При цьому рішення щодо розподілу формується також під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів та залежить від початкового стану системи:

$$LogF_{1 \rightarrow 2} = f(DFLog(\{X^{in}\}; \{Y^{ex}\}), \mathcal{L}), \quad (3)$$

де $DFLog$ – розподілені фінансові потоки інтегрованої логістизації процесів на підприємствах.

Показник оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами інтегрованої логістизації процесів на підприємствах можна представити у такому вигляді:

$$\varphi_F^{Log} = \frac{\sum_{i=1}^n \omega_i \frac{LogF_i^{факт}}{LogF_i^y}}{\lambda} \rightarrow 1, \quad (4)$$

де φ_F^{Log} – показник оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами інтегрованої логістизації процесів;

ω_i – вага i -ї підділі в багатоцільовій моделі інтегрованої логістики процесів на підприємствах;

$LogF_i^{факт}$ – фактична кількісна характеристика i -ї підділі в багатоцільовій моделі інтегрованої логістики процесів на підприємствах;

$LogF_i^ц$ – цільова кількісна характеристика i -ї підділі в багатоцільовій моделі інтегрованої логістики процесів на підприємствах;

n – кількість підділей в багатоцільовій моделі інтегрованої логістики процесів на підприємствах ($0 < n < 1$);

λ – середньозважений індекс вартості фінансових ресурсів інтегрованої логістики процесів на підприємствах.

Обмеженнями запропонованої моделі показника оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами інтегрованої логістики процесів на підприємствах є такі:

$$\left\{ \begin{array}{l} LogF_i^{факт} < LogF_i^ц, \\ \sum_{i=1}^n \omega_i = 1 \end{array} \right., \quad (5)$$

$$\lambda \in [0; 1].$$

Таким чином, умовам ефективного управління фінансовими ресурсами інтегрованої логістики процесів на підприємствах відповідає ситуація, коли

$$LogF_i^{факт} = LogF_i^ц.$$

У формалізованому вигляді матриця бальних оцінок впливу внутрішнього та інституційного середовища (прямої та непрямої дії) на структуру вектора в багатоцільовій моделі інтегрованої логістики процесів на підприємствах має вигляд:

$$Log_{ij}^l = \begin{bmatrix} \log_{11}^l, \log_{12}^l, \dots, \log_{1n}^l \\ \log_{21}^l, \log_{22}^l, \dots, \log_{2n}^l \\ \vdots \\ \log_{m1}^l, \log_{m2}^l, \dots, \log_{mn}^l \end{bmatrix} = \begin{Bmatrix} 1 \\ 0 \\ -1 \end{Bmatrix}$$

Вага кожної i -ї підцилі в багатоцільовій моделі інтегрованої логістизації процесів на підприємствах розраховується як:

$$\omega_i = \frac{\sum_{m=1}^n \log_{nm}^l}{\sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n Log_{ij}^l}$$

Вектор стратегічних цілей в багатоцільовій моделі інтегрованої логістизації процесів на підприємствах у конкретний часовий період визначається комплексно на основі коефіцієнтів ω_i , сформованих за

результатами аналізу внутрішнього та інституційного середовища:

$$\overline{W}_t^{log} = \omega_1^{log}, \omega_2^{log}, \dots, \omega_t^{log}$$

Висновки і перспективи подальших розробок. Моделювання фінансових ресурсів інтегрованих логістизаційних процесів дає змогу не тільки сформувати оптимальний вектор стратегічних цілей багатоцільової моделі інтегрованої логістизації процесів, а й виявити взаємозв'язки між складом та обсягом вхідних та вихідних фінансових потоків інтегрованої логістизації процесів на підприємствах.

Список літератури: 1. Ожегов С.И. Словарь русского языка; около 57000 слов / С.И. Ожегов. Под ред. Н.Ю. Шведовой – М: рус.яз., 1988. – 750 с. 2. Доллан С. Дж. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика / С. Дж. Доллан. Пер. с англ. В. Лукашевича и др.; Под общей ред.

В. Лукашевича – Л., 1991. – 448 с. **3.** Финансовый поток. Скорость финансового потока [Электронный ресурс] http://ntp-stv.narod.ru/new_page_24.htm **4.** Харрис Л. Денежная теория / Л. Харрис. Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1990. – 750 с. **5.** Фуруботин Э.Г. Институты и экономическая теория: достижения новой институциональной экономической теории / Э.Г. Фуруботин, Р. Рихтер. Пер. с англ. под ред. В.С. Катыкало, Н.П. Дроздовой. – СПб.: Издат. Дом Санкт-Петерб. гос. Ун-та, 2005. – 702 с. **6.** Финансы предприятий / Под ред. М.В. Романовского. – СПб.: «Издательский дом «Бизнес-пресса», 2000. – 528 с. **7.** Бочаров В.В. Коммерческое бюджетирование / В.В. Бочаров. – СПб.: Питер, 2003. – 283 с. **8.** Маркс К. Капитал. Критика политической экономии / К. Маркс. Т. 1 Пер. И.И. Степанова-Скварцова. – М.: Государственное издание политической литературы, 1950. – 794 с. **9.** Альбеков А.У. Коммерческая логистика / А.У. Альбеков, О.А. Митько. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2002. – 416 с. **10.** Нагловский С.Н. Логистика проектирования и менеджмента производственно-коммерческих систем / С.Н. Нагловский – Калуга: Манускрипт, 2002. – 336 с. **11.** Руденко Л.В. Управління потоками капіталів у сучасній бізнес-моделі функціонування транснаціональних корпорацій / Л.В. Руденко: Монографія. – К.: Кондор, 2004. – 480 с.

Надійшла до редколегії 23.10.2013

УДК 658.5.012.1: 330.88

Организационно-экономические механизмы повышения эффективности управления финансовыми потоками многоцелевой модели интегрированной логистизация процессов / Н.М. Волосникова / Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х.: НТУ «ХПІ». – 2013. - № 66 (1039) – С. 144-151. Бібліогр.: 11 назв.

В статье рассмотрены теоретические положения управления финансовыми потоками интегрированной логистизации процессов на предприятиях. Представлены основы моделирования относительно финансовых ресурсов интегрированных логистизационных процессов.

Ключевые слова: финансовые потоки, финансовые ресурсы, интегрированная логистизация процессов.

The paper deals with the theoretical position of the integrated management of financial flows logistics processes in the enterprise. The fundamentals of modeling the financial resources integrated logistics processes.

Keywords: financial flows, financial resources, integrated logistics processes.